

Vlado Žabot: *Sukub*. Ljubljana: Študentska založba, 2003 (knjižna zbirka Beletrina).

Novi Žabotov roman je avtorjev "urbani prvenec", kot ga v spremnem eseju označi Jurij Hudolin. Oznaka je seveda umestna, odpira pa se vprašanje, kakšna je ta urbanost. Ne gre za velemesto, še za veliko mesto ne, glavni junak, Valent Kosmina, upokojenec, ki ga precej določa prebivanje v blokovski realnosti, se svoje urbanosti pravzaprav otepa. Njegovo odmikanje pa ne vodi "nazaj k naravi", ampak v gosposko nastopaštvo na Brežinah. Kljub temu se, zaradi pomanjkanja sposobnosti za lastno odločanje, dnevno "posvetuje" z gori podobnim oblakom – spremembe v naravi so tiste, ki izgublencu iz blokovskega naselja priskrbijo motivacijo (in alibi) pri odločanju.

Z malo domišljije in veliko paranoje Valent v svojih razmišljanjih postane celo osumljenec za brežinski umor – čeprav se v resnici nihče ne zmeni za "gospoda", katerega največji trip v življenju je večerno sprehajanje v gosposki obleki in še bolj gosposki pozí. Kosmina tako pravzaprav gradi lastno pomembnost, "kruta" realnost je namreč, da ga nihče ne sumi zločina, in morda se zato, ko sliši govorice, da je bilo najdeno truplo nadišavljeno s šalimarjem – ob paranoičnem obračanju čez ramo – znajde v drogeriji, kjer kupuje prav ta parfüm. Njegova pomembnost in gosposkost sta strahovito krhki in se ob najmanjših pretresih krepko zamajeta, sam pa je v takih trenutkih razočaran nad lastno "predstavo".

Umor kot sprožilec paranoje ter šibki poskusi Valentovega razuma, da bi se temu upiral (mimogrede, preskoki med tihim oglašanjem zdravega razuma in vse hitreje divjajočo paranojo so res dobri, hkrati pa stopnjujejo tempo), ustvarjajo zadostno motivacijo in ženejo dogajanje naprej. Anonimno pismo, odišavljeno s šalimarjem, pa celo poskrbi za določen suspenz, vendar se oboje kmalu porazgubi med razglabljanji; valovanje paranoje na žalost ni dovolj. Paranoična pohajkovanja Valentove

domišljije spremljajmo z distanco (ta se nepričakovano presenetljivo zmanjša, ko Valent obtiči na pografitanem podstrešju, paranoja takrat dobi nekaj potez strahu). Pobegi glavnega "junaka" kmalu niso več zgolj fizični; zaradi svojih blodenj se vse bolj oddaljuje od okolici. Določeno "stopnjevanje" sicer uvedejo demonične sanje, ki Valenta vse bolj zapredajo v njegov lasten, izoliran notranji svet, in prividi (te spremljajo celo privohti in prisluhi). Kmalu ni več jasno, ali se je nekaj resnično zgodilo ali pa je Valentova paranoja že popolnoma zavlada svet. Vse skupaj doseže vrhunec, ko se Valentov izmišljeni prijatelj in profesor, alibi za njegova odhajanja od doma in od vedno s pomirjevali zadete žene, pojavi pred vrati (in, seveda, njegovi ženi predvidljivo podari šalimar).

Ženske, na katere Valent naleti v svoji okolici, so neverjetno pogosto opisane kot "punčke": v časopisu se zastrmi v "obraz in razgaljenost neke punčke, črnolasko, se pravi, skoraj še punčke ..., ki se je narejeno smehljala", "zapeljivo nalepotičene, a kljub temu še zmeraj otročje punčke". Ko na pločniku zagleda tri izzivalno oblečena dekleta, ga dve spominjata na domnevni študentki iz domače stolpnice, ena se zdi "še nedorasla, še tako rekoč punčka" (ena od domnevnih študentk mu pozneje, še vedno "izzivalno nalepotičena", prinese hrano na dom), Valentu pa na Brežini ob popivanju poigravanje z idejo, da bi z eno od dvojčic, ali pa kar z obema, "kot ena sama idila v troje gosposko pojezdili v jutro ...", ne gre "od misli". Njegovi erotični impulzi zaživijo svoje življenje, ko začne v sanjah srečevati deklico – in "znova je bil prepričan, da je takšno, morda prav isto punčko sanjal že večkrat doslej". Sicer pa kmalu za tem tudi v realnosti naleti na punčko, ki je skoraj še otrok, in ji – kako neprimerno – podari šalimar. Parfum, ki spremlja brežinski umor, je nekakšen dišeči leitmotiv, vonj, ki nepričakovano vdira v Valentove nosnice v njegovem lastnem stanovanju in kot da potrjuje fizično navzočnost "njegovih" deklice. Ki ga izziva in čaka. Njeno čakanje pa se niti v fantaziji ne more končati drugače kot s propadom. Kar pa tudi njega vodi k robu in čez.

Takšno branje ponuja sam tekst, ne da bi poznali okvir in pomensko polje, ki ga določa naslov. Prepričana sem namreč, da bo naslov *Sukub* le redko komu kaj dosti povedal. Večino bralcev bo beseda *sukub* seveda spomnila na srbohrvaško besedo *sukob*, ki pomeni spopad, konflikt, kolizijo (da je to res, potrjuje tudi vpis romana v COBISS – v NUK-ovi podatkovni bazi najdemo naslov *Sukob!*). Tudi spopad seveda lahko najdemo v Žabotovem romanu, vendar ima beseda *sukub* popolnoma drugačen pomen. V *Riječniku stranih riječi* (Zagreb, 1958) namreč najdemo takšno razlago: *sukub* je ženski vampir; ženski demon, ki spolno občuje z ljudmi v snu (z ljudmi, ki sanjajo), v prenesenem pomenu pa pomeni *sukub* tistega, ki je podlegel, sužnja. Razlaga se kajpada prilega vsebini omenjenega romana, ali je imel to v mislih tudi avtor, pa je vprašanje. Več kot verjetno je, da večina bralcev te razlage ne bo odkrila, kar pa pomeni tudi to, da bo pomenska nabitost naslova, s katero se nenazadnje odpirajo tudi nove, točnejše bralske in interpretativne možnosti, ostala zakrita in marsikomu nedostopna. Iz romana tega pač ne moremo razbrati (prav tako

ne iz sicer zanimive spremne besede). Beseda bi si nenazadnje zaslužila razlago že samo zato, ker izhaja iz tujega jezika, pa še v tem je tujka!

Deklica v Valentovih sanjah je torej ženski demon (zakaj je "ženski demon" prav deklica na pragu pubertete, se rajši ne bomo preveč spraševali), vampirka, katere prikazovanja pogosto spremlja vonj šalimarja, Valent pa se paranoično potika po lastnem praznem, izpraznjenem stanovanju (in življenju). (Zanimivo, celo žena sanja mučne sanje, da je "nekakšen otrok, punčka" ležala na njej, morda pa tudi ni bila punčka ..., ob čemer se spomni, da si je vedno želela hčer.) Erotika je v romanu tako odmaknjena in umaknjena v manj dostopne plasti človeškega bivanja, ki pa jih človek predvsem tudi težje ali pa sploh ne nadzoruje. Zadnje srečanje med deklico in ostarelim Valentom, ki se napoveduje kot bližnje, ni erotično, saj je dekle mrtvo. Umorjeno. Na enak način kot že dve žrtvi prej. Moč ženskega demona se tako nekako razblini, Valenta, ki ne loči več med realnostjo in sanjami, pa požene v največji paranoični beg po mestnih ulicah, ki se nazadnje stopnjuje do prave preganjavnice.

Mračnjaška atmosfera, značilna za Žabotove romane, obdaja tudi novo "prizorišče"; kljub odmiku od bolj prvinskih okolij, je tudi urbanost zaznamovana s sanjskostjo in nenazadnje demoničnostjo.

Pisec je kljub močni koncentraciji paranoje ustvaril berljiv roman, katerega "prijazna" dolžina preprečuje, da bi blodnje popolnoma prevladale nad zgodbeno strukturo. Škoda le, da bo "demonična" razsežnost Valentovih sanj in blodenj marsikomu ostala prikrita, s čimer pa bo roman izgubil pomembno razsežnost.